

HERDENKING DEPORTATIE

Kinderen en kleinkinderen van dwangarbeiders bezochten de afgelopen dagen historisch beladen plaatsen in Duitsland.
 foto's Maartje van Berkel

‘Mijn oorlog is voorbij’

Het was een onderwerp waarover werd gezwegen. En dus trokken nabestaanden van dwangarbeiders uit de Tweede Wereldoorlog afgelopen dagen naar Duitsland. Naar de plekken waar hun vader of opa ooit gevangen zat.

door Harry Lückner

Rug recht, je iedere dag was en nooit de moed laten zakken. De kernwaarden in de opvoeding van Hay Hermkens uit Kronenberg voor zijn negen kinderen. Hij was 33 jaar toen hij in 1944 als dwangarbeider naar Duitsland werd gevoerd. Daar leerde hij hoe belangrijk het is om aan die waarden vast te houden. „Mensen die zichzelf niet meer verzorgden of de moed lieten zakken, waren verloren”, zegt dochter Leen Hermkens 70 jaar later.

Zeven van de negen kinderen uit het gezin Hermkens zijn met de Stichting Deportatie Oktober 1944 Noord- en Midden-Limburg afgeleid naar Duitsland. Om te kijken waar hun vader heeft gewerkt en geleefd. Niet dat er nog veel te zien is. Fabrieken bestaan niet meer en ook de barak waar de Limburgse mannen leefden, is verdwenen. Maar daar gaat het niet om. „Het feit dat je op de plek bent waar je vader was, geeft context aan zijn verhaal. Je krijgt beeld en geur bij de plek waar hij heeft gezeten. En het feit dat we hier samen zijn met

familieleden van andere gedepoteerden, maakt deze reis bijzonder”, zegt Hermkens.

Haar vader keerde terug, trouwde en richtte zijn gezin. „Toen hij in de tachtig was, heb ik hem gesproken over zijn tijd in Duitsland. Het was een kant van mijn vader die ik niet kende, bijzonder en emotioneel. Wat hem destijds op de been hield, was de gedachte dat hij het zijn moeder onmogelijk kon aandoen. Niet iedereen had het geluk om terug te keren naar huis. In Salzgitter bezocht de groep het kerkhof Jambertal waar 5000 dwangarbeiders zijn begraven omdat de Duitsers niet wilden dat al die buitenlanders op een Duits kerkhof kwamen te liggen.

„De bekende Duitse bureaucratie zorgde ervoor dat het kerkhof overzichtelijk werd ingedeeld, waardoor we nu weten waar iedereen ligt”, vertelt de jonge Duitse gids Maïke Werth. De openhartigheid

waarmee zij en haar collega's praten over het bruine verleden, wordt zeer gewaardeerd. Wanneer de groep een dag later het kerkhof in Hildesheim bezoekt, breekt tijdens een korte herdenking de vertegenwoordigster van het stadsbestuur. Ze kan haar emoties goed verklaren. „Ik schaam mij diep voor onze geschiedenis”, zegt Martina Bertram. „Ik word nu vijftig jaar en ben van een generatie die op school veel heeft geleerd over de oorlog. Wij hebben in een beschamende periode die mannen als arbeidsmateriaal gebruikt. Dat doe je mensen niet aan. Het bezoek dat we nu krijgen van de kinderen en kleinkinderen van deze mensen, staat voor ons in het teken van verzoening en het erkennen van onze schuld. Ik herken het verdriet wanneer het graf van een overleden vader of opa nooit is gevonden. Daar hebben veel Duitse families ook mee te maken.”

Emoties zijn er genoeg tijdens de bezoeken aan de kerkhoven, het concentratiekamp Dritte of de enige barak die nog overeind staat. Maar er is ook een gevoel van rust en tevredenheid. Omdat de kinderen of kleinkinderen op de plek

zijn waar 'onze vaders ook zijn geweest', zoals reisleader en bestuurslid van de organiserende stichting Gerard Sonnemans het verwoordt. Het feit dat je op diezelfde plek bent geweest en in sommige gevallen antwoord krijgt op vragen die al lang leven en waarover thuis nooit werd gesproken, werkt heilend. „Het heeft iets positiefs”, meent Aniruddha Huijs. Hij heeft voor deze reis kaarsjes gemaakt die hij deelt met zijn reisgenoten. Ze worden aangestoken op momenten dat het als nodig wordt ervaren of er troost in wordt gevonden. Zijn vader Sjeng Huijs had in 1944 domme pech. „Hij woonde in Tegelen,

maar was naar Maasbree vlucht omdat hij in zijn drukkerij had gewerkt voor de illegaliteit. Tijdens de razza had hij zich verstopt in een kuil. Tot het moment dat er iemand ontsnapte. De Duitsers die de man achtervolgden, renden voorbij de kuil waarin mijn vader lag en namen hem mee. Dat er na de oorlog niet over werd gesproken, is ook begrijpelijk. Die mannen werden toch in een bepaalde hoek gezet. Dat ik nu hier ben, maakt voor mij de cirkel rond.”

Dat gevoel overheerst ook bij zijn reisgezellen. Ze zijn naar Duitsland getrokken omdat ze in een fase in hun leven zijn dat ze zich intensiever met de familiegeschiedenis bezighouden of vanwege het feit dat het de laatste keer is dat de stichting deze reis maakt. Het zijn dagen van verzoening en berusting. „We zijn bezig om op kleine schaal iets groots neer te zetten”, spreekt Sonnemans op het kerkhof van Hildesheim de groep toe. „Natuurlijk, de pijn is niet weg en de vragen blijven. Maar voor mij is de oorlog na dit weekeinde voorbij.”

“Dit bezoek staat in het teken van verzoening en het erkennen van onze schuld.”

Martina Bertram

Een foto-album van de reis is te zien op www.limburger.nl